

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

**TOIMINTAMALLI OPISKELUSSA ESIINTYVIIN
EPÄASIAALLISEN KOHTELUN JA HÄIRINNÄN
TILANTEISIIN ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOSSA**

MITÄ EPÄASIAALLINEN KOHTELU ON?

Epäasiallinen kohtelu on toistuvaa kiusaamista, häirintää, mitätöintiä tai muuta kielteistä käyttäytymistä. Epäasiallinen kohtelu voi olla työ- tai opiskelutovereiden välistä, esimiehen ja työntekijän välistä tai opettajan ja opiskelijan välistä.

KIUSAAMINEN

Kiusaaminen on toisen ihmisen toistuvaa huonoa kohtelua eli lain tai hyvän tavan vastaisia tekoja tai käyttäytymistä. Kiusaamisen käsitteelle ei ole olemassa täsmällistä määritelmää. Kiusaaminen ilmenee esimerkiksi nöyryyttämisenä, loukkaamisena, virheellisen tiedon levittämisenä, eristämisenä ja naurunalaiseksi tekemisenä. Kiusaaminen on toistuvaa ja järjestelmällistä.

HÄIRINTÄ

Häirintää on henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden loukkaaminen siten, että luodaan uhkaava, halventava tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä on yksi syrjinnän muodoista. Kiellettyä on sekä tarkoituksellinen häirintä että menettely, jonka seuraukset ovat loukkaavia. Esimerkiksi rasistiset vitsit tai seksuaalivähemmistöön kuuluvan työ- tai opiskelukaverin nimittely ovat esimerkkejä häirinnästä.

SYRJINTÄ

Syrjintä tarkoittaa henkilön tai ihmisryhmän kohtelemista ilman hyväksyttävää syytä eri tavoin kuin toisia samassa asemassa olevia rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, iän, seksuaalisen suuntautumisen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, uskonnon, mielipiteen, tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Välillisestä syrjinnästä on kyse silloin, kun näennäisesti neutraali säännös tai toimintatapa saattaa tietyt henkilöt muihin nähden epäedulliseen asemaan.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Toiminnalla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalista häirintää on esimerkiksi vihjailu, koskettelu, kaksimieliset huomautukset, seksuaaliset kommentit ja viestit, ehdottelu ja tilanteet, joissa henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta pyritään loukkaamaan.

HUOM!

Osa em. epäasiallisesta kohtelusta voi täyttää myös rikoksen tunnusmerkistön. Tällaisia tekoja ovat esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus ja vainoaminen. Em. tilanteissa opiskelijoiden ja henkilökunnan tulee kääntyä poliisiin puoleen (ks. yhteystiedot ohjeen lopussa). Tällöin toimivalta asiassa kuuluu poliisille (ks. yhteystiedot ohjeen lopussa).

SUKUPUOLEEN PERUSTUVA HÄIRINTÄ

Sukupuoleen perustuvaa häirintää on henkilön sukupuoleen liittyvä ei-toivottu käytös, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön arvoa ja luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Sukupuoleen perustuva häirintä ei välttämättä ole luonteeltaan seksuaalista.

RASISMI

Epäasiallisena kohteluna pidetään myös rasismia. Rasismi voi esiintyä syrjintänä, vähättelevänä tai loukkaavana puhetapana tai sanamuotoina tai vihamielisinä tekoina. Yksilön uhkaava ja ahdistava käytös on epäasiallista käytöstä.

1

OPISKELIJOIDEN JA HENKILÖKUNNAN VÄLISET HÄIRINTÄTILANTEET

JOHDANTO

Yliopistoyhteisön jäsenten (opiskelijat ja henkilökunta) oikeus turvalliseen häirinnästä, syrjinnästä ja kiusaamisesta vapaaseen opiskeluympäristöön perustuu yliopistolakiin, yhdenvertaisuuslakiin ja tasa-arvolakiin. Tämä ohje koskee opiskelijoiden ja henkilökunnan välisiä tilanteita, joissa on kyse epäasiallisesta kohtelusta, kiusaamisesta ja häirinnästä. Opiskelijoiden välisiin häirintätilanteisiin on oma ohjeistuksensa (ks. kohta 2).

Yliopiston kiusaamiseen liittyvä toimivalta rajoittuu niihin tilanteisiin, jotka liittyvät opiskeluun, opintojen suorittamiseen ja opiskelu- tai työympäristöissä toimimiseen. Yliopisto ei voi sen sijaan puuttua opiskelijoiden ja henkilökunnan vapaa-ajalla tapahtuvaan epäasialliseen toimintaan.

Opiskelijalla tarkoitetaan kaikkia opiskelijoita, joilla tutkintoon johtava opiskeluoikeus, ja jotka ovat läsnäolevia. Opiskelijalla tarkoitetaan myös opiskelijoita, joilla on muu opinto-oikeus Itä-Suomen yliopistoon. Mikäli opiskelijalla on työsuhte yliopistoon, tapahtunut arvioidaan työoikeudellisesti noudattaen työntekijöiden vastaavaa ohjetta (ks. ohjeistus Heimossa, vaatii kirjautumisen). Henkilökuntaan luetaan kuuluvaksi henkilöt, joilla on voimassa oleva työ sopimus yliopiston kanssa.

Yliopistoyhteisön jäsenten tulee asenteillaan ja teoillaan osoittaa, ettei yhteisössä sallita minkäänlaista epäasiallista kohtelua. Jokainen kantaa vastuuta yhteisön toimintakulttuurista.

Yliopistoyhteisön jäsenten tulee toimia yliopistossa asiallisesti ja välttää muihin kohdistuvaa epäasiallista kohtelua ja häirintää. Jokaisella on vastuu oman toimintansa osalta siitä, että kaikilla on turvallinen ja hyvä opiskelu- tai työskentely-ympäristö. Opiskelijan on noudatettava yliopiston, yksittäisen opettajan ja hallintohenkilökunnan opinnoista antamia määräyksiä ja ohjeita. Työntekijän on puolestaan noudatettava yliopiston ja yksikkönsä määräyksiä ja ohjeita. Opettajan ja opiskelijan väliseen suhteeseen sisältyy esimerkiksi ohjaukseen ja opetukseen liittyvää vallankäyttöä. Minkäänlainen valta-aseman väärinkäyttö ei ole sallittua.

TOIMINTAOHJEITA

Lähtökohtia

- ▶ *Epäasiallinen kohtelu ei ole hyväksyttävää.*
- ▶ *Epäasialliseen käytökseen liittyvät tilanteet eroavat toisistaan, minkä johdosta yliopiston toimimalli on joustava ja huomioi kulloisenkin tilanteen ja jokaisen toimijan oikeusturvan. Sekä epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuneella että toiminnasta epäillyllä on prosessin kaikissa vaiheissa oikeus käyttää tukihenkilöä.*
- ▶ *Yliopistolla ja ylioppilaskunnalla on nimetyt häirintäyhdyshenkilöt, jotka neuvovat ja ohjeistavat tarvittaessa.*

Yliopiston ja ISYYn häirintäyhdyshenkilöt

- ▶ *Yliopiston kampuksille on nimetty häirintäyhdyshenkilöt, joiden yhteystiedot löytyvät Kamusta ([Opiskelijan käsikirja](#) > [Opiskelijan arki ja opiskeluhyvinvointi](#))*
- ▶ *Myös ylioppilaskunnalla on nimetyt häirintäyhdyshenkilöt, jotka auttavat opiskelijaa kaikissa epäasialliseen käyttäytymiseen liittyvissä tilanteissa sekä häirintäprosessin eri vaiheissa. Voit olla yhteydessä ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilöihin missä tahansa häirintäprosessin vaiheessa. Jos koet epäasiallista kohtelua opiskelijoiden vapaa-ajan tapahtumissa, voit ottaa yhteyttä ensisijaisesti ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilöihin. Yliopiston työntekijä voi olla tarvittaessa yhteydessä yliopiston häirintäyhdyshenkilöön.*
- ▶ *ISYYn häirintäyhdyshenkilöiden yhteystiedot löytyvät ISYYn verkkosivulta ([isyy.fi](#)).*

Toimi näin

- ▶ *Jos joudut kohdelluksi epäasiallisesti, ilmoita kiusaajalle tai häiritsijälle heti, että et hyväksy hänen toimintaansa ja pyydä häntä lopettamaan.*
- ▶ *Pidä kirjaa tapahtumista. Kiusaajaa tai häiritsijää ei saada vastuuseen, ellei tapahtumia pystytä todentamaan. Myös mahdolliset sähköpostit tai muut viestit kannattaa säilyttää.*
- ▶ *Epäasiallisen käytöksen jatkuessa, ota yhteys yliopiston häirintäyhdyshenkilöön (ks. yhteystiedot Kamusta). Yliopiston häirintäyhdyshenkilö ilmoittaa asiasta välittömästi ko. yksikön johtajalle.*
- ▶ *Kun kerrot tapahtuneesta häirintäyhdyshenkilölle yksilöi tapahtumat ja esitä asiaan liittyvä dokumentaatio. Yliopiston opiskelijana voit tarvittaessa keskustella myös ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilön kanssa.*
- ▶ *Kun olet tehnyt ilmoituksen epäasiallisen kohtelun kokemuksestasi, sinulla on velvollisuus osallistua asian käsittelyyn.*
- ▶ *Saadessaan tiedon epäasiallisesta kohtelusta mitä kautta hyvänsä, yliopiston häirintäyhdyshenkilö ottaa yhteyttä ko. yksikön johtajaan ja he sopivat keskenään työnjaosta eri osapuolten epäasialliseen kohteluun tai käyttäytymiseen liittyvien kokemusten selvittämiseksi. Yksikön johtajan on suhtauduttava asiallisesti henkilöön, joka kokee joutuvansa epäasiallisesti kohdelluksi.*
- ▶ *Tarvittaessa järjestetään epäasialliseen toimintaan liittyvä keskustelutilaisuus. Tilaisuuden koordinoi yliopiston häirintäyhdyshenkilö. Tilaisuudessa selvitetään tilannetta kysymällä osapuolien käsitystä tapahtumista ja kirjaamalla muistiin esitetyt näkemykset. Tapahtunutta pyritään sovittamaan ja sovitaan, miten jatkossa toimitaan. Tapaamisesta tehdään muistio ja kirjataan, milloin ja miten mahdollinen seuranta toteutetaan.*
- ▶ *Tilannetta voidaan sen vaatiessa selvittää yhdessä yksikön keskeisten toimijoiden kanssa ja yhteistyötoimijoiden kanssa, kuten Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätien, Työterveyden ja opintopsykologien kanssa.*
- ▶ *Jos epäasiallinen toiminta jatkuu keskustelun jälkeen, sovelletaan henkilökunnan jäsenen työoikeudellisia sanktioita: kirjallinen varoitus ja työsuhteen päättäminen. Opiskelijoihin sovelletaan yliopistolain mukaisia kurinpitotoimia: kirjallinen varoitus ja erottaminen (määräajaksi tai kokonaan).*
- ▶ *Häirintäyhdyshenkilöt raportoivat vuosittain Opiskelijoiden opiskelukyky- ja hyvinvointityöryhmälle (HYRY) häirintätapausten määrän kampuksittain sekä häirinnän kohteeksi joutuneiden sukupuolijakaumat. Raportti sisältää lyhyen kuvauksen kustakin tilanteesta (mitä tapahtunut ja millaisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin).*
- ▶ *Ks. Poliisin yhteystiedot ohjeen lopussa.*

2

OPISKELIJOIDEN VÄLISET HÄIRINTÄTILANTEET

JOHDANTO

Opiskelijoiden oikeus turvalliseen häirinnästä, syrjinnästä ja kiusaamisesta vapaaseen opiskelu- ympäristöön perustuu yliopistolakiin, yhdenvertaisuuslakiin ja tasa-arvolakiin. Tämä ohje koskee opiskelijoiden välisiä tilanteita, joissa on kyse epäasiallisesta kohtelusta, kiusaamisesta ja häirinnästä. Opiskelijoiden ja henkilökunnan välisiin tilanteisiin on oma ohjeensa (ks. kohta 1).

Yliopiston kiusaamiseen liittyvä toimivalta rajoittuu niihin tilanteisiin, jotka liittyvät opiskeluun, opintojen suorittamiseen ja opiskelu-ympäristöissä toimimiseen. Yliopisto ei voi sen sijaan puuttua opiskelijoiden vapaa-ajalla tapahtuvaan epäasialliseen toimintaan.

Yliopiston toimivaltaan ei kuulu myöskään sellaiset teot, jotka kuuluvat rikoslain piiriin. Tällaisia tekoja ovat esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja kunnianloukkaus. Opiskelijoiden tulee näissä tilanteissa kääntyä poliisin puoleen (ks. yhteystiedot ohjeen lopussa).

Opiskelijalla tarkoitetaan kaikkia opiskelijoita, joilla on tutkintoon johtava opiskelu-oikeus, ja jotka ovat läsnäolevia. Opiskelijalla tarkoitetaan myös opiskelijoita, joilla on muu opinto-oikeus Itä-Suomen yliopistoon. Mikäli opiskelijalla on työsuhde yliopistoon, tapahtunut arvioidaan työoikeudellisesti ja noudattaen työntekijöiden vastaavaa ohjetta (ks. ohjeistus Heimossa, vaatii kirjautumisen).

Opiskelijan tulee toimia yliopistossa asiallisesti ja välttää muihin kohdistuvaa epäasiallista kohtelua ja häirintää. Jokaisella opiskelijalla on vastuu oman toimintansa osalta siitä, että kaikilla opiskelijoilla on turvallinen ja hyvä opiskelu-ympäristö. Opiskelijan on noudatettava yliopiston, yksittäisen opettajan ja hallintohenkilökunnan opinnoista antamia määräyksiä ja ohjeita.

Opiskelu-yhteisön jäsenten tulee asenteillaan ja teoillaan osoittaa, ettei yhteisössä sallita min-käänlaista epäasiallista kohtelua. Jokainen kantaa vastuuta yhteisön toimintakulttuurista.

TOIMINTAOHJEITA

Lähtökohtia

- ▶ *Epäasiallinen kohtelu ei ole hyväksyttävää.*
- ▶ *Epäasialliseen käytökseen liittyvät tilanteet eroavat toisistaan, minkä johdosta yliopiston toimimalli on joustava ja huomioi kulloisenkin tilanteen ja jokaisen toimijan oikeusturvan. Sekä epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuneella että toiminnasta epäillyllä on prosessin kaikissa vaiheissa oikeus käyttää tukihenkilöä.*
- ▶ *Yliopistolla ja ylioppilaskunnalla on nimetyt häirintäyhdyshenkilöt, jotka neuvovat ja ohjeistavat tarvittaessa.*

Yliopiston ja ISYYn häirintäyhdyshenkilöt

- ▶ *Yliopiston kampuksille on nimetty häirintäyhdyshenkilöt, joiden yhteystiedot löytyvät Kamusta ([Opiskelijan käsikirja](#) > [Opiskelijan arki ja opiskeluhyvinvointi](#))*
- ▶ *Myös ylioppilaskunnalla on nimetyt häirintäyhdyshenkilöt, jotka auttavat sinua kaikissa epäasialliseen käyttäytymiseen liittyvissä tilanteissa sekä häirintäprosessin eri vaiheissa. Voit olla yhteydessä ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilöihin missä tahansa häirintäprosessin vaiheessa. Jos koet epäasiallista kohtelua opiskelijoiden vapaa-ajan tapahtumissa, voit ottaa yhteyttä ensisijaisesti ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilöihin.*
- ▶ *ISYYn häirintäyhdyshenkilöiden yhteystiedot löytyvät ISYYn verkkosivulta ([isy.fi](#)).*

Toimi näin

- ▶ *Jos joudut kohdeksi epäasiallisesti, ilmoita kiusaajalle tai häiritsijälle heti, että et hyväksy hänen toimintaansa ja pyydä häntä lopettamaan.*
- ▶ *Pidä kirjaa tapahtumista. Kiusaajaa tai häiritsijää ei saada vastuuseen, ellei tapahtumia pystytä todentamaan. Myös mahdolliset sähköpostit tai muut viestit kannattaa säilyttää.*
- ▶ *Epäasiallisen käytöksen jatkuessa, ota yhteys yliopiston häirintäyhdyshenkilöön (ks. yhteystiedot Kamusta). Yliopiston häirintäyhdyshenkilö ilmoittaa asiasta välittömästi ko. yksikön johtajalle.*
- ▶ *Kun kerrot tapahtuneesta häirintäyhdyshenkilölle, yksilöi tapahtumat ja esitä asiaan liittyvä dokumentaatio. Yliopiston opiskelijana voit tarvittaessa keskustella myös ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilön kanssa.*
- ▶ *Kun olet tehnyt ilmoituksen epäasiallisen kohtelun kokemuksestasi, sinulla on velvollisuus osallistua asian käsittelyyn. Tarvittaessa voit aina ensin keskustella asiasta ja tilanteesta häirintäyhdyshenkilöiden kanssa.*
- ▶ *Saadessaan tiedon epäasiallisesta kohtelusta mitä kautta hyvänsä, yliopiston häirintäyhdyshenkilö ottaa yhteyttä ko. yksikön johtajaan ja he sopivat keskenään työnjaosta eri osapuolten epäasialliseen kohteluun tai käyttäytymiseen liittyvien kokemusten selvittämiseksi. Yksikön johtajan on suhtauduttava asiallisesti henkilöön, joka kokee joutuvansa epäasiallisesti kohdeksi.*
- ▶ *Tarvittaessa järjestetään epäasialliseen toimintaan liittyvä keskustelutilaisuus. Tilaisuuden koordinoi yliopiston häirintäyhdyshenkilö. Tilaisuudessa selvitetään tilannetta kysymällä osapuolien käsitystä tapahtumista ja kirjaamalla muistiin esitetyt näkemykset. Tapahtunutta pyritään sovittamaan ja sovitaan, miten jatkossa toimitaan. Tapaamisesta tehdään muistio ja siihen kirjataan, milloin ja miten mahdollinen seuranta toteutetaan. Tilaisuuteen osallistuvat opiskelijat voivat tuoda mukanaan tukihenkilöt.*
- ▶ *Tilannetta voidaan sen vaatiessa selvittää yhdessä yksikön keskeisten toimijoiden kanssa ja yhteistyötoimijoiden kanssa, kuten Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön ja opintopsykologien kanssa.*
- ▶ *Jos epäasiallinen toiminta jatkuu keskustelun jälkeen, voidaan tarvittaessa saattaa vireille yliopistolain mukaiset kurinpitotoimet; kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.*
- ▶ *Häirintäyhdyshenkilöt raportoivat vuosittain Opiskelijoiden opiskelukyky- ja hyvinvointityöryhmälle (HYRY) häirintätapausten määrän kampuksittain sekä häirinnän kohteeksi joutuneiden sukupuolijakaumat. Raportti sisältää lyhyen kuvauksen kustakin tilanteesta (mitä tapahtunut ja millaisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin).*

POLIISIN YHTEYSTIEDOT

➤ Yhteydenotot rikoslain piiriin kuuluvissa tilanteissa esim. seksuaalinen ahdistelu, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus ja vainoaminen.

Kiireellisissä asioissa hätänumero 112

Joensuun poliisi (vaihde) 0295 450 311, poliisipäivystys (rikosilmoitukset, poliisiasioiden neuvonta ja opastus) puh. 0295 415 455, 0295 415 320

Kuopion poliisi (vaihde) 0295 450 311, (rikosilmoitukset, poliisiasioiden neuvonta ja opastus) puh. 0295 415 455, 0295 415 240

Lisätietoja:

www.poliisi.fi/ita-suomi/yhteystiedot

www.poliisi.fi/rikkokset